

تاثیر مداخله هم افزایانه ماماها و مراقبین سلامت بر بهبود شاخص های غربالگری
کم کاری تیروئید نوزادان در مرکز بهداشت ثامن سال (۱۴۰۵)

“The Impact of Synergistic Intervention by Midwives and Health Care Providers on Improving Neonatal Hypothyroidism Screening Indicators: A Study in Samen Health Center, 2026”

نویسنده مسئول*: صدیقه برات امامقلی - کارشناس مامایی -

مشهد، مرکز بهداشت ثامن - دانشگاه علوم پزشکی مشهد - ایران - پست الکترونیک: barates2@mums.ac.ir

تلفن همراه: 09022834381 تلفن محل کار: ۰۵۱۳۸۵۲۹۸۰۰، نمابر: ۰۵۱۳۸۵۲۶۷۶۱

نویسنده همکار: ندا رئیسی یکتا - کارشناس ارشد آموزش بهداشت

مشهد، مرکز بهداشت ثامن - دانشگاه علوم پزشکی مشهد - ایران - پست الکترونیک: raisiyn2@mums.ac.ir

تلفن همراه: ۰۹۱۵۳۵۹۴۵۶۴ تلفن محل کار: ۰۵۱۳۸۵۲۹۸۰۰، نمابر: ۰۵۱۳۸۵۲۶۷۶۱

نویسنده همکار: زینب طائفی - پزشک متخصص اطفال

مشهد، بیمارستان سینا - ایران - پست الکترونیک:

تلفن همراه: ۰۹۱۵۱۵۷۸۷۸۱ تلفن محل کار: ۰۵۱۳۸۵۲۹۸۰۰، نمابر: ۰۵۱۳۸۵۲۶۷۶۱

چکیده

مقدمه: غربالگری کم کاری مادرزادی تیروئید یکی از حیاتی ترین برنامه های پیشگیری از اختلالات تکاملی در نوزادان است که نیازمند همکاری تیمی میان نیروهای بالینی و نظارتی است. هدف: این مطالعه با هدف توصیف عملکرد و بررسی نقش همکاری ماماها و مراقبین سلامت تحت نظارت واحد پیشگیری از بیماری های غیرواگیر (NCD) در ارتقای پوشش غربالگری در مرکز بهداشت ثامن انجام شد. روش بررسی: این مطالعه توصیفی با استفاده از داده های سه ماهه نخست سال ۱۴۰۵ در منطقه تحت پوشش مرکز بهداشت ثامن انجام شد. جامعه مورد بررسی شامل تمامی ۲۰۱ نوزاد متولد شده در این بازه زمانی بود. یافته ها: از مجموع ۲۰۱ تولد، ۱۹۹ نوزاد تحت غربالگری قرار گرفتند (۹۹ درصد پوشش). تحلیل فرآیندی نشان داد که ماماها با نقش آموزشی و ارجاع فعال، و مراقبین سلامت با پایش و پیگیری مستمر، نقش کلیدی در این موفقیت داشتند. نتیجه گیری: تلفیق

نوزدهمین کنفرانس بین المللی یافته های نو در مامایی، زنان، زایمان و نازایی

گرجستان - ۲۷ شهریور ۱۴۰۵ - آکادمی بین المللی علوم و مطالعات گرجستان

<http://icmwmi.ir>
info@icmwmi.ir

18 September 2026 - TBILISI GEORGIA

مهارت های ارتباطی ماماها با نظارت ساختاریافته واحد پیشگیری NCD، منجر به تحقق پوشش ۹۹ درصدی شده است که می تواند به عنوان الگویی برای سایر برنامه های پیشگیرانه استفاده شود.

مقدمه

کم کاری مادرزادی تیروئید یکی از مهم ترین اختلالات قابل درمان در دوران نوزادی است که در صورت عدم تشخیص زودهنگام، می تواند منجر به آسیب های جبران ناپذیر در رشد جسمی و تکامل عصبی شود [۱]. از آنجا که بسیاری از نوزادان مبتلا در روزهای نخست زندگی فاقد علائم بالینی مشخص هستند، اجرای برنامه های غربالگری منظم و دستیابی به پوشش حداکثری، تنها راه مقابله با این اختلال است [۳].

موفقیت در اجرای برنامه های غربالگری تنها به جنبه های آزمایشگاهی محدود نمی شود، بلکه مستلزم یک زنجیره مراقبتی شامل شناسایی موالید، آموزش خانواده ها، ارجاع به موقع و نظارت مستمر بر کیفیت ثبت اطلاعات است [۲]. در این میان، ماماها به عنوان نخستین حلقه ارتباطی با مادران و نوزادان، نقش حیاتی در اقناع خانواده ها و ارجاع نوزادان ایفا می کنند [۴]. همچنین، حضور کارشناسان واحد پیشگیری از بیماری های غیرواگیر برای پایش داده ها و مدیریت موارد تأخیری، تضمین کننده کیفیت و تداوم فرآیند غربالگری است [۶].

هدف

این مطالعه با هدف توصیف عملکرد برنامه غربالگری کم کاری تیروئید نوزادان و تبیین نقش هم افزایی میان ماماها، مراقبین سلامت و واحد پیشگیری از بیماری های غیرواگیر در مرکز بهداشت ثامن انجام شد.

روش بررسی

این پژوهش یک مطالعه توصیفی است که با استفاده از داده های ثبت شده در سه ماهه نخست سال ۱۴۰۵ در مرکز بهداشت ثامن انجام شد. جامعه مورد مطالعه شامل تمامی ۲۰۱ نوزاد متولد شده در منطقه تحت پوشش مرکز در این بازه زمانی بود.

فرآیند اجرا بر پایه همکاری سه سطح تعریف شد:

۱. سطح میدانی (ماماها): مسئول آموزش دوران بارداری، شناسایی نوزادان در زمان زایمان، ارجاع و پیگیری اولیه [۴].

۲. سطح عملیاتی (مراقبین سلامت): مسئول ثبت اطلاعات، پایش فهرست موالید و شناسایی نوزادان جامانده.

۳. سطح نظارتی (واحد پیشگیری NCD): مسئول تطبیق داده های آزمایشگاهی با فهرست موالید، تحلیل موارد تأخیری و نظارت بر کیفیت گزارش دهی [۷].

میزان پوشش بر اساس فرمول زیر محاسبه گردید:

پوشش غربالگری = تعداد غربالگری شده / تعداد کل موالید × ۱۰۰

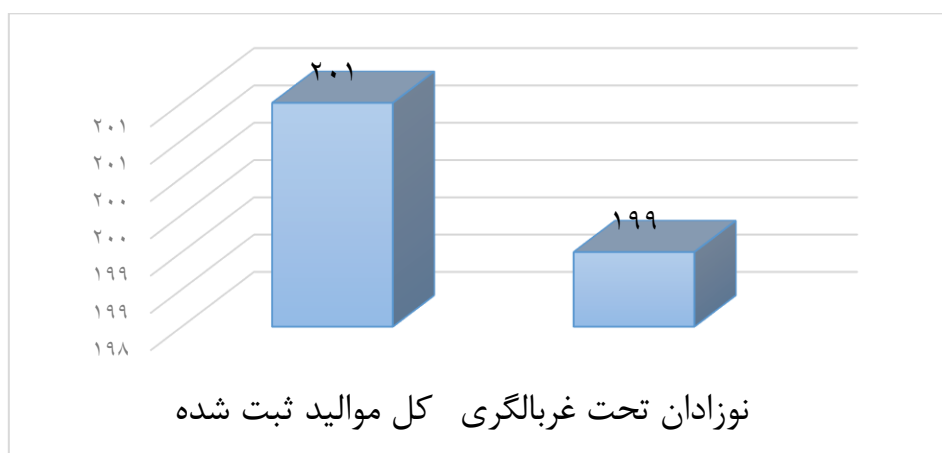
$$\text{پوشش غربالگری} = \frac{201}{199} \times 100 \approx 99\%$$

یافته ها

در سه ماهه نخست سال ۱۴۰۵، از مجموع ۲۰۱ تولد ثبت شده در منطقه، ۱۹۹ نوزاد تحت غربالگری قرار گرفتند که نشان دهنده تحقق پوشش ۹۹ درصدی است (جدول ۱).

جدول ۱: وضعیت غربالگری نوزادان در مرکز بهداشت ثامن (سه ماهه اول ۱۴۰۵)

تعداد/میزان	شاخص
۲۰۱	کل موالید ثبت شده
۱۹۹	نوزادان تحت غربالگری
۲	نوزادان فاقد غربالگری
۹۹.۰۰٪	میزان پوشش (درصد)

تحلیل فرآیندی نشان داد که ماماها با ارائه آموزش های پیشگیرانه به مادران در دوران بارداری و پس از زایمان، نرخ پذیرش خانواده ها را افزایش دادند. همچنین، واحد پیشگیری از بیماری های غیرواگیر با پایش مستمر گزارش ها، توانست نوزادان جامانده را به سرعت شناسایی و از ریزش آن ها در زنجیره مراقبتی جلوگیری کند.

بحث

دستیابی به پوشش ۹۹ درصدی در مرکز بهداشت ثامن، نشان دهنده تغییر رویکرد از «غربالگری منفعل» به «غربالگری فعال» است [۲]. در این مدل، ماماها به عنوان بازوان میدانی، وظیفه شناسایی و اقناع را بر عهده دارند، در حالی که مراقبین سلامت و کارشناسان NCD با استفاده از ابزارهای نظارتی، از دقت و تداوم فرآیند اطمینان حاصل می کنند [۶].

این هم افزایی میان مهارت های ارتباطی-بالینی ماماها و تخصص نظارتی-تحلیلی واحد پیشگیری، باعث کاهش خطا در فراخوان ها و مدیریت به موقع موارد مشکوک شده است. مشابه تجربیات جهانی، پایش نظام مند موالید و ترکیب آن با مراقبت های اولیه، کلید اصلی ارتقای شاخص های سلامت نوزادان است [۳، ۵].

نتیجه گیری و پیشنهادها

تحقق پوشش ۹۹ درصدی در مرکز بهداشت ثامن، حاصل تعامل سازنده میان ماماها، مراقبین سلامت و واحد پیشگیری از بیماری های غیرواگیر است. این تجربه نشان می دهد که برای ارتقای برنامه های غربالگری، تمرکز صرف بر انجام آزمایش کافی نیست و باید بر تقویت زنجیره «آموزش-ارجاع-نظارت» تأکید کرد.

پیشنهادهای:

۱. مستندسازی و ارائه این الگوی همکاری در شوراهای ارتقای سلامت برای الگوبرداری در سایر مناطق.
 ۲. تقویت سیستم پایش دیجیتال جهت تطبیق خودکار فهرست موالید با نتایج آزمایشگاه.
 ۳. برگزاری دوره های آموزشی مشترک میان ماماها و کارشناسان NCD جهت بهبود کیفیت گزارش دهی.
- واژگان کلیدی:** کم کاری مادرزادی تیروئید، غربالگری نوزادان، ماما، مراقبین سلامت، بیماری های غیرواگیر.

منابع

۱. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی. دستورالعمل اجرایی برنامه کشوری غربالگری کم کاری مادرزادی تیروئید نوزادان. تهران: مرکز مدیریت بیماری های غیرواگیر؛ ۱۴۰۳.

نوزدهمین کنفرانس بین المللی یافته های نو در مامایی، زنان، زایمان و نازایی

گرجستان - ۲۷ شهریور ۱۴۰۵ - آکادمی بین المللی علوم و مطالعات گرجستان

<http://icmwmi.ir>
info@icmwmi.ir

18 September 2026 - TBILISI GEORGIA

۲. خوشنیت نیکو م، دل شاد م، خلیلی د، و همکاران. ارزیابی برنامه غربالگری کم کاری مادرزادی تیروئید در نوزادان: یک مطالعه مقطعی در سطح ملی. مجله غدد درون ریز و متابولیسم ایران. ۱۴۰۲؛ ۲۵(۳): ۱۲۰-۱۲۸.
۳. Neonatal screening for congenital hypothyroidism: World Health Organization (WHO) guidance for developing countries. Geneva: WHO Press; 2021.
۴. کاشانی م، اکبری ح، رضایی ع. نقش مراقبین سلامت و ماماها در ارتقای شاخص های بهداشتی شبکه مراقبت های اولیه. فصلنامه سلامت جامعه. ۱۴۰۱؛ ۱۵(۲): ۴۵-۵۶.
۵. Updates on the newborn screening program. American Academy of Pediatrics (AAP) Pediatrics. 2023; 151(4): e2023061234 for congenital hypothyroidism.
۶. باقری م، سلیمانی ر. تحلیل ساختار تیم های سلامت در اجرای برنامه های غربالگری نوزادان. همایش ملی مدیریت سلامت و پیشگیری از بیماری ها. مشهد؛ ۱۴۰۴.
۷. مرکز بهداشت ثامن. گزارش عملکرد سالانه واحد پیشگیری و مبارزه با بیماری های غیرواگیر. مشهد: دانشگاه علوم پزشکی مشهد؛ ۱۴۰۴.